

Vaetchanan

וְאַתְחֲנֶנּוּ

ראשון

דברים 3

I pleaded to Adonoy at that time,
saying:

23 וְאַתְחֲנֶנּוּ אֱלֹהֵינוּ בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר:

וְצִלִּיתִי קֶדֶם יְיָ בְּעֵדְנָא הֵהִיא לְמִימְרִי

Rashi

ואתחנן. אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, לפי שאמר לו וְחֲנִנִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָן (שמות לג, יט), אמר לו בלשון ואתחנן. דבר אחר, זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, כדאיתא בספרי (כו):
בעת ההיא. לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דְּמִיתִי שמא הותר הנדר (ספרי שם):
לאמר. זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום, איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו:

“Adonoy, El him, You have begun to
show Your servant Your greatness and
Your powerful hand, that there is no
power in heaven or on earth that can
perform Your deeds and Your acts of
power.

24 אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת-עֲבֹדְךָ אֶת-גְּדֻלָּתְךָ

וְאֶת-יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִיָּאֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ

אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וְכַגְבוּרָתְךָ:

יְיָ אֱלֹהִים אַתָּה שְׂרִיתָא לְאַחְזָאָה יֵת עֲבָדְךָ יֵת רְבוּתְךָ
וְיֵת יָדְךָ תִּקְפָּתָא דִּי אַתָּה הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנָתְךָ בַּשָּׁמַיִם
מְלַעֲלָא וְשִׁלִּיט בְּאַרְעָא וְלִית דִּיעֲבֹד כְּעֹבְדֶיךָ וְכַגְבוּרָתְךָ

Rashi

ה' אלהים. חום בדין:

אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל אע"פ שנגזרה גזירה, אמר לו ממך למדתי, שאמרת לי ועתה הנִיָּקה לי (שמות לב, י), וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח שבי היה תלוי להתפלל עליהם (ספרי כז), כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו:

את גדלך. זו מדת טובך, וכן הוא אומר, ועתה יגדל נא פֶּחַ אֲדֹנִי (במדבר יד, יז):

ואת ירך. זו ימינך, שהיא פשוטה לכל באי עולם:

החזקה. שאתה כובש ברחמים את מידת הדין החזקה:

אשר מי אל וגו'. אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסִנְקֵתֶּדְרִין, הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזירתך. ולפי פשוטו, אתה החלות להראות את עבדך, מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב רֹאֵה הַחֲלֹתִי מֵת לְפָנֶיךָ (דברים ב, לא), הראני מלחמת ל"א מלכים:

Please, allow me to cross over and see
the good land that is across the Yardein,
this good mountain and the Lebanon."

אֶעְבְּרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַהוּא וְהַלְבָּנוֹן:

25 אֶעְבְּרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר

הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַהוּא וְהַלְבָּנוֹן:

Rashi

אעברה נא. אין נא אלא לשון בקשה:

ההר הטוב הזה. זו ירושלים:

והלבנון. זה בית המקדש (יומא לט:):

Adonoy grew angry at me through your
fault and did not heed me; Adonoy said
to me, "Enough for you! Do not go on
speaking to Me any more about this
matter.

וַהֲוָה רָגִז מִן קֶדֶם יְיָ עָלַי בְּדִילְכוֹן וְלֹא קִבֵּיל מִנִּי וַאֲמַר
יְיָ לִי סָגִי לָךְ לֹא תוֹסֵף לְמַלְלָא קִדְמִי עוֹד בְּפִתְגָמָא
הַדִּין

26 וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה

אֵלַי רַב־לָךְ אֶל־תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבֵּר הַזֶּה:

Rashi

ויתעבר ה'. נתמלא חמה (ספרי כט):

למענכם. בשבילכם, אתם גרמתם לי, וכן הוא אומר, וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיכָה וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם (תהלים קו, לב):
 רב לך. שלא יאמרו הרב כמה קשה, והתלמיד כמה סרבן מפציר. דבר אחר רב לך, הרבה מזה שמור לך, רב טוב הצפון לך
 (ספרי פנחס קלה):

Go up to the peak of the Pisgah and
 look around—west, north, south, and
 east—see with your own eyes; for you
 will not cross this Yardein.

the south

27 עֲלֶה | רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יָמָה וְצָפְנָה וְתִימָנָה

וּמִזְרָחָה וְרֵאָה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

סָק לְרִישׁ רִמְתָּא וְזָקוּף עֵינֶיךָ לְמַעְרְבָא וּלְצָפוּנָא
 וּלְדִרּוּמָא וּלְמַדִּינָחָא וְחֲזִי בְּעֵינֶיךָ אֲרִי לֹא תַעֲבֹר יָת
 יַרְדֵּנָא הַדִּין

Rashi

וראה בעיניך. בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה, שנאמר וַיֵּרָאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ (לקמן לד,
 א):

And command Yehoshua, and
 encourage him and embolden him,
 because he will cross at the head of this
 people and he will apportion to them
 the land that you will see."

to be alert

28 וְצִו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי

הָעָם הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

וּפָקֵד יָת יְהוֹשֻׁעַ וְתַקְפֵּהוּ וְאַלְמָהוּ אֲרִי הוּא יַעֲבֹר קֹדֶם
 עָמָא הַדִּין וְהוּא יַחֲסֵן יְתֵהוּן יָת אֲרַעָא דִּי תַחֲזִי

Rashi

וצו את יהושע. על הטרחות ועל המשאות, ועל המריבות:

וחזקהו ואמצהו. בדברך, שלא ירך לבו לומר, כשם שנענש רבי עליהם כך סופי ליענש עליהם, מבטיחו אני, כי הוא יעבור
 והוא ינחיל:

כי הוא יעבר. אם יעבור לפניהם ינחלו, ואם לאו לא ינחלו. וכן אתה מוצא כששלח מן העם אל העי, והוא יָשָׁב, וַיָּכּוּ מִקָּדָם
 אֲנָשֵׁי הָעֵי וְגו' (יהושע ז, ה), וכיון שנפל על פניו, אמר לו קָם לָךְ (שם פסוק י), קָם לָךְ כְּתִיב, אתה הוא העומד במקומו
 ומשלח את בני למלחמה, למה זה אתה נופל על פניך, לא כך אמרתי למשה רבך, אם הוא עובר עוברין ואם לאו אין עוברין:

We lived in the valley facing Beis Peor.

29 וַנֵּשֶׁב בְּגִיאַ מוֹל בֵּית פְּעוֹר: (פ)

וַיִּתְּבֶנָּה בְּחִילָתָא לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר

Rashi

ונשב בגיא וגו'. ונצמדתם לעבודת אלילים, ואעפ"כ ועתה ישראל שמע אל החקים, והכל מחול לך, ואני לא זכיתי לימחל לי (ספרי פנחס קלו):

דברים 4

And now Yisroel, listen to the statutes and to the laws that I am teaching you to fulfill, in order that you will live, and will arrive in, and will inherit the land that Adonoy, the God of your fathers, is giving you.

1 וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְאֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

אֲנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחְיִי וּבִאתֶם

וְיִרְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן

לָכֶם:

וְכַעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקִיּוּמָא וּלְדִינָא דִּי אָנָּה מְאַלֵּף
יְתִכּוֹן לְמַעַבְדַּ בְּדִיל דְּתִיחוּן וְתִיתּוֹן וְתִירְתּוֹן יְת אֶרְעָא
דִּי יִי אֱלֹהֵא דְאַבְהֵתְכוֹן יְהִיב לְכוֹן

Do not add to the matters that I am commanding you, and do not subtract from them; to guard the commandments of Adonoy, your God, that I am commanding you.

2 לֹא תוֹסִפוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא

to scrape
off

תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר

אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם:

לֹא תוֹסְפוֹן עַל פְּתֻגְמָא דִּי אָנָּה מְפַקֵּד יְתִכּוֹן וְלֹא
תִּמְנָעוֹן מִנָּה לְמַטֵּר יְת פְּקוּדֵי דִּי אֱלֹהֵתְכוֹן דִּי אָנָּה
מְפַקֵּד יְתִכּוֹן

Rashi

לא תוסיפו. כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן לא תגרעו (ספרי ראה פב):

Your eyes have witnessed what Adonoy did regarding Ba'al Peor, that every man who followed Ba'al Peor—Adonoy, your God, destroyed him from within you.

עֵינֵיכֶם הָרְאִיתֶם אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעֹר כִּי
 כָּל-הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרַי בְּעַל-פְּעֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה
 אֱלֹהֵי מִקְרָבָהּ:

But you who cling to Adonoy, your God—all of you are alive today.

וְאַתֶּם הַדֹּבְקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם:
 וְאַתֶּם הַדֹּבְקִים בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵכֶם קַיְמִין כְּלָכֶם
 יוֹמָא דִּין

See, I have taught you statutes and laws as I was commanded by Adonoy, my God, to fulfill within the land that you are arriving there to inherit.

חֲזוּ דְאַלְפִית יִתְכוֹן קַיְמִיָּא וְדִינִיָּא כְּמָא דִּי פִקְדֵנִי יי
 אֱלֹהֵי לְמַעַבְד כּוֹ בְּגוֹ אֶרֶעָא דִּי אַתֶּן עָלֵינוּ תַּמָּן
 לְמִירְתָּהּ

3 עֵינֵיכֶם הָרְאִיתֶם אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעֹר כִּי

כָּל-הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרַי בְּעַל-פְּעֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה

אֱלֹהֵי מִקְרָבָהּ:

4 וְאַתֶּם הַדֹּבְקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם:

שני

5 רְאֵה | לְמַדַּתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צֻוֵּנִי

יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֹּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים

שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ:

You will preserve and you will fulfill [them], for that [displays] your wisdom and your understanding before the nations, who will hear all these statutes and will say, "The only wise and understanding people is this great nation."

וְתִטְרוּן וְתַעֲבִדוּן אֲרִי הִיא חֲכָמְתְּכוֹן וְסוֹכְלִתְנוֹתְכוֹן
לְעֵינֵי עַמִּמָּא דִּי יִשְׁמְעוּן יָת כָּל קְיָמָא הָאֵלִין וְיִימְרוּן
לְחֹד עִם חֲכָיִם וְסוֹכְלִתֶן עֲמָ רַבָּא הָדִין

Rashi

ושמרתם. זו משנה:

ועשיתם. כמשמעו:

כי הוא חכמתכם ובינתכם וגו'. בזאת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים:

For who is a great nation that has God close to it as [is] Adonoy, our God, whenever we call to Him?

אֲרִי מִן עִם רַב דִּי לֵה אֱלֹהָא קָרִיב לֵה לְקַבְּלָא
צְלוֹתָהּ בְּעֵדוֹן עֲקִתָּהּ כִּי אֱלֹהֵנָא בְּכָל עֵדוֹן דְּאִנְחָא
מַצְלִין קְדָמוּהִי

And who is a great nation that has upright statutes and laws, like this entire Torah that I am putting before you today?

וּמִן עִם רַב דִּי לֵה קְיָמִין וְדִינִין קְשִׁיטִין כָּל אֹרִיתָא
הָדָא דִּי אֲנָא יְהִיב קְדָמְכוֹן יוֹמָא דִּין

6 וְשִׁמְרֶתֶם וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֲכָמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי
הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ
רַק עַם־חֲכָם וְנָבוֹן הָאֱלֹהִים הַזֶּה:

7 כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כִּיהִנֵּה
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֵלָיו:

8 וּמִלִּי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם כָּל
הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם:

Rashi

חקים ומשפטים צדיקים. הגונים ומקובלים:

Look out for yourself and guard your life exceedingly, lest you forget the words your eyes witnessed, and lest they are removed from your mind, all the days of your life; you will make them known to your children and to your grandchildren.

לְחַדּוֹד אֶסְתַּמֵּר לָךְ וְטָר נִפְשְׁךָ לִחְדָּא דִּילְמָא תִּנְשִׁי יֵת
פִּתְגָמֵי דִּי חָזוּ עֵינֶיךָ וְדִילְמָא יַעֲדוּן מִלְבָּבְךָ כָּל יוֹמֵי
חַיֶּיךָ וְתִהְיוּדְעֻנּוּן לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ

Rashi

רק השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים. אז, כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם, תחשבו חכמים ונבונים, ואם תעוותו אותם מתוך שכחה, תחשבו שוטים:

The day you stood before Adonoy, your God, at Choreiv, when Adonoy said to me, "Assemble for Me the people, and I will let them hear My statements, so that they will learn to fear Me all the years that they are living on the land, and will teach their sons."

יוֹמָא דִּי קָמְתָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב כַּד אָמַר יְיָ לִי
כְּנוֹשׁ קָדָמִי יֵת עָמָא וְאַשְׁמַעֲנוּן יֵת פִּתְגָמֵי דִּי יִלְפוּן
לְמַדְחַל קָדָמִי כָּל יוֹמֵי דִּי אָנוּן קִימִין עַל אַרְעָא וְיֵת
בְּנֵיהוֹן יֵאלְפוּן

Rashi

יום אשר עמדת. מוסב על מקרא שלמעלה ממנו, אשר ראו עיניך, יום אשר עמדת בחורב, אשר ראיתם את הקולות ואת הלפידים:

יִלְמְדוּן. יִלְפוּן לעצמם:

יִלְמְדוּן. יֵאלְפוּן לאחרים:

9 רַק הַשְׁמֵר לָךְ וְשָׁמֵר נַפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח

אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנִי-סוּרוֹ מִלְּבָבְךָ כָּל יְמֵי

חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ:

10 יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאָמַר יְהוָה

אֵלַי הִקְהֵל-לִי אֶת-הָעָם וְאַשְׁמַעְם אֶת-דְּבָרֵי אֲשֶׁר

יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים

עַל-הָאָדָמָה וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן:

You approached and stood beneath the mountain, while the mountain was burning with fire up to the heart of the heavens—darkness, cloud, and thick cloud.

וּקְרַבְתוֹן וְקָמְתוֹן בְּשִׁפּוֹלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעַר בְּאַשְׁתָּא
עַד צִית שְׁמִיָּא חֲשׂוֹכָא עֲנָנָא וְאַמִּיטָתָא

Adonoy addressed you from within the fire; you heard the sound of speech, seeing no image, solely sound.

וּמְלִיל יִי עֲמָכוֹן מִגּוֹ אֲשֶׁתָּא קַל פִּתְגָּמִין אֲתוֹן שְׁמָעִין
וּדְמוּת לִיתִּיכוֹן חֲזוֹן אֱלֹהִין קָלָא

He told you His covenant, which He commanded you to fulfill—the ten statements—and He wrote them on two tablets of stone.

וַחֲוִי לְכוֹן יֵת קִיָּמָה דִּי פְקִיד יִתְכוֹן לְמַעַבְדַּ עֲשָׂרָא
פִּתְגָּמִין וּכְתָבָנוֹן עַל תְּרִין לוחֵי אֲבָנִיָּא

Adonoy commanded me at that time to teach you statutes and laws, for you to fulfill them in the land that you are crossing over there to inherit.

וַיְתִי פְקִיד יִי בְּעֵדְנָא הֵהִיא לְאַלְפָּא יִתְכוֹן קִיָּמִין וְדִינִין
לְמַעַבְדְּכוֹן יִתְהוֹן בְּאַרְעָא דִּי אֲתוֹן עֲבָרִין תָּמָן לְמִירְתָּהּ

11 וּתְקַרְבוֹן וּתַעֲמִדוֹן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בֵּיעַר בְּאַשׁ עַד-לֵב

הַשָּׁמַיִם חֲשֹׁךְ עָנָן וְעָרָפֶל : ^{fog}

12 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם

שְׁמָעִים וְתִמוּנָה ^{picture} אֵינְכֶם רְאִים ^{except} זוּלָתִי קוֹל :

13 וַיֵּלֶד לָכֶם אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת

הַדְּבָרִים וַיְכַתְּבֵם עַל-שְׁנֵי ^{board} לְחוֹת אֲבָנִים :

14 וְאֵתִי צִוָּה יְהוָה בְּעֵת הַהִוא לְלַמֵּד אֲתֶכֶם חֻקִּים

וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אֲתֵם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֵם עֹבְרִים

שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ :

Rashi

ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם. תורה בעל פה:

Be extremely cautious for your lives, for
you did not see any image on the day
Adonoy addressed you at Choreiv from
within the fire.

ותסתמרון לחדא לנפשתיכון ארי לא חזיתון כל דמות
ביומא די מליל יי עמכון בחרב מגו אשתא

Lest you destructively make for
yourselves a statue in the image of any
form, the representation of a male or a
female;

דילמא תחבולון ותעבדון לכון צלם דמות כל צורא
דמות דכר או נקבא

[or] the representation of any animal
that is on earth; [or] the representation
of any winged bird that flies in the sky;

דמות כל בעירא די בארעא דמות כל צפר גדפא די
פרח באור רקיע שמיא

[or] the representation of anything that
crawls on the ground; [or] the
representation of any fish that is in the
water beneath the earth.

דמות כל רחשא די בארעא דמות כל נויי די במיא
מלרע לארעא

15 ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל-תמונה
ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך האש:

16 פן-תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל- סמל
תבנית זכר או נקבה: pattern

Rashi
סמל. צורה:

17 תבנית כל-בהמה אשר בארץ תבנית כל- צפור
כנף אשר תעוף בשמים:

18 תבנית כל- רמש באדמה תבנית כל- דגה
אשר-במים מתחת לארץ: properly

Or lest you raise your eyes heavenward
and see the sun or the moon or the stars
—the entire host of the heavens—and
you will err and bow to them and
worship them, when Adonoy, your
God, has made them available to all the
peoples who are under the whole sky.

וְדִלְמָא תִּזְקוּף עֵינֶיךָ לְשָׁמַיָא וְתַחֲזִי יְת שְׁמַשׁא וְיְת
סִיְהָרָא וְיְת כּוֹכְבֵיָא כֹּל חִילֵי שְׁמַיָא וְתַטְעִי וְתַסְגּוּד
לְהוֹן וְתַפְלָחֲנוּן דִּי זְמַין יִי אֱלֹהֶךָ יְתְּהוֹן לְכֹל עַמְמֵיָא
תַּחֲת כָּל שְׁמַיָא

19 וּפְנִיתְשָׂא עֵינֶיךָ הַשְׁמַיִמָה וְרָאִיתָ אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ

to push off

וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָּ

וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעַבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֲתָם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:

Rashi

ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר, ולתת לב לשוב לטעות אחריהם:

אשר חלק ה'. להאיר להם. דבר אחר, לאלוהות, לא מנען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם
(ע"ז נה.), וכן הוא אומר, כִּי הִחָלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו לְמַצָּא עֹנֹו לְשָׁנָא (תהלים לו, ג):

But Adonoy took you [for Himself]
when He took you out of the iron
crucible, from Egypt, to be for Him a
people-territory like this day.

וְיִתְכּוֹן קָרִיב יִי לְדַחֲלָתָהּ וְאַפֵּק יִתְכּוֹן מְכוּרָא דְּפְרִזְלָא
מִמְצָרִים לְמַהְוֵי לָהּ לְעַמָּא אַחְסָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין

20 וְאֲתַכֶּם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרִזָּל

מִמְצָרִים לַהֲיוֹת לוֹ לְעָם נִחְלָה כְּיוֹם הַזֶּה:

Rashi

מכור. הוא כלי שמזקקים בו את הזהב:

Yet Adonoy grew angry at me on account of your statements, and He swore that I would not cross the Yardein and would not enter the good land that Adonoy, your God, is giving you as territory.

ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל
דלא למעבר ית ירדנא ובדיל דלא למיעל לארעא
טבא די יי אלהיך יהב לך אחסנא

to breathe
hard

21 ויהוה התאנף כִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם וַיִּשָּׁבַע לְבַלְתִּי עֲבְרִי
אֶת־הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בָא אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵיךְ נָתַן לְךָ נַחֲלָה:

Rashi

התאנף. נתמלא רוגז:

על דבריכם. על אודותיכם על עסקיכם:

For I am to die in this land, I am not crossing the Yardein; but you are crossing, and will inherit this good land.

ארי אנא מאית בארעא הדא לית אנא עבר ית ירדנא
ואתון עברין ותריתון ית ארעא טבא הדא

22 כִּי אֲנֹכִי מֵת בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם
עֹבְרִים וְיִרְשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:

Rashi

כי אנכי מת וגו' אינני עובר. מאחר שמת מהיכן יעבור, אלא אף עצמותי אינם עוברין:

Look out for yourselves lest you forget the covenant of Adonoy, your God, that He made with you, and you make for yourselves a statue—an image of anything—that Adonoy, your God, commanded you.

אסתמרו לכוון דילמא תתנשון ית קימא דיי אלהכון די
גזר עמכון ותעבדון לכוון צלם דמות כלא די פקדך יי
אלהך

23 הַשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר
צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךְ:

תמונת כל. תמונת כל דבר:

אשר צוך ה'. אשר צוך שלא לעשות:

For Adonoy, your God, is a consuming
fire, a jealous Almighty.

24 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֶלֶת הוּא אֵל ^{jealous} קָנָא : (פ)

אֲרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִימְרָה אִשָּׁא אֹכֶלֶת הוּא אֵל קָנָא

אל קנא. מקנא לנקום אנפרדמנ"ט בלע"ז (אייפער) מתחַרָה על רוגזו להפרע מעכו"ם:

When you have children and
grandchildren, and have grown old in
the land; and you will be corrupt and
make a statue—an image of anything—
and do what is evil in the eyes of
Adonoy, your God, to anger Him.

25 כִּי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנֵי בָנִים וְנוֹשְׁנָתָם ^{properly} בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחָתָם

וַעֲשִׂיתָם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתָם הָרַע בְּעֵינֵי

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ:

אֲרִי תוֹלִידוֹן בָּנִין וּבָנֵי בָנִין וְתַחֲשָׁקוֹן בְּאֶרֶץ וְתַחֲבִלוֹן
וְתַעֲבִדוֹן צֵלִם דְּמוֹת כָּלֵא וְתַעֲבִדוֹן דְּבִישׁ קָדָם יְיָ
אֱלֹהֶיךָ לְאַרְגָּזָא קִדְמוֹהִי

ונושנתם. רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה, כמנין ונושנתם, והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים, והקדים שתי שנים לנושנתם, כדי שלא יתקיים בהם כי אבד תאבדון, וזהו שנאמר, ויִשְׁקַד ה' עַל הָרָעָה ויביאָהָ עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֱלֹהֵינוּ (דניאל ט, יד), צדקה עשה עמנו, שמהר להביאה ב' שנים לפני זמנה (סנהדרין לח.):

I bring as witness against you today
heaven and earth, that you will be
completely and swiftly removed from
upon the land, that you are crossing the
Yardein there to inherit; you will not
live long upon it, but will be completely
destroyed.

אִסְהִידִית בְּכֹן יוֹמָא דִּין יְת שְׁמִיָּא וְיֵת אֶרְעָא אֲרִי
מִיבֵד תִּיבְדֹון בְּפִרְיעַ מַעַל אֶרְעָא דִּי אַתּוֹן עֲבָרִין יְת
יִרְדְּנָא לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ לֹא תוֹרְכוֹן יוֹמִין עָלֶיהָ אֲרִי
אֲשַׁתְּצָאָה תִּשְׁתַּצֹּון

Adonoy will disperse you among the
peoples, and you will remain few in
number among the nations that Adonoy
leads you to.

וַיְבָרֵךְ יְיָ יִתְּכֹון בְּעַמֻּמֵּיָא וְתִשְׁתַּצֹּון עִם דְּמַנְיָן בְּעַמֻּמֵּיָא
דִּי יְדַבֵּר יְיָ יִתְּכֹון לְתַמָּן

There you will serve man-made gods of
wood and stone that do not see, do not
hear, do not eat, and do not smell.

וְתַפְלָחוֹן תַּמָּן לְעַמֻּמֵּיָא פְּלָחִי טַעֲוִתָא עֵבֶד יְדִי אֲנִישָׁא
אָעָא וְאַבְנָא דִּי לֹא יִחֲזֹון וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֲכָלִין וְלֹא
מְרִיחִין

26 הָעִידֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֶבְדְּ

תֹּאבְדוֹן מִהָרָּ מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־תִאָּרִיכוֹן יָמִים עָלֶיהָ כִּי
הַשָּׁמַד תִּשְׁמָדוּן:

Rashi

העידתי בכם. הנני מזמין להיות עדים התריתי בכם:

27 וְהִפֵּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר

בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהֹג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה:

to drive
forth

28 וְעַבַּדְתֶּם־שֵׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר

לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמָעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא יִרְיָחוּ:

Rashi

ועבדתם שם אלהים. כתרגומו, משאתם עובדים לעובדיהם, כאילו אתם עובדים להם:

You will seek from there Adonoy, your God, and you will find [Him], when you seek Him wholeheartedly and with your whole being.

וּתְתַבְּעוּן מִתַּמֶּן יֵת דַּחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵי וְתִשְׁכַּח אַרִי
תַּבְּעִי מִן קַדְמוֹהִי בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ

When you are in distress and all these things happen to you, at the end of time, you will return to Adonoy, your God, and will obey Him.

כַּד יִיעוֹק לָךְ וְיִשְׁכַּחֲנָךְ כָּל פְּתֻגְמֵיָא הָאֵלִין בְּסוֹף יוֹמֵיָא
וְתִתּוּב לְדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵי וְתִקְבֵּל לְמִימְרָהּ

For a merciful Almighty is Adonoy, your God; He will not forsake you nor destroy you; nor will He forget the covenant of your fathers that He swore to them.

אַרִי אֱלֹהֵא רַחֲמָנָא יִי אֱלֹהֵי לֹא יִשְׁכַּחֲנָךְ וְלֹא יַחְבֵּלֲנָךְ
וְלֹא יִתְנַשִּׁי יֵת קִימָא דְאַבְהָתְךָ דִּי קִיִּים לְהוֹן

לא ירפך. מלהחזיק בך בידיו, ולשון לא ירפך לשון לא יפעיל הוא, לא יתן לך רפיון, לא יפריש אותך מאצלו, וכן אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְנוּ (שיר השירים ג, ד), שלא ננקד אֲרַפְנוּ. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל, כמו הִרְפָּה לָהּ (מלכים ב ד, כז), תן לה רפיון, הִרְפָּה מִמֶּנִּי (לקמן ט, יד), הִתְרַפָּה מִמֶּנִּי:

Rashi

29 וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וּמָצֵאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנוּ
בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ:

30 בְּצָר לָךְ וּמָצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים
וְשָׁבְתָ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי:

31 כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא
יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לָהֶם:

Inquire now about the early years that preceded you, from the day that God created Adam on earth and from one end of the heavens to the other end of the heavens: Did anything ever happen comparable to this great event, or did anyone ever hear of such a thing?

אֲרִי שֶׁאֵל כְּעֵן לְיוֹמָיָא קִדְמָאִי זְהוּ קִדְמָךְ לְמֵן יוֹמָא
דִּי בְרָא יִי אָדָם עַל אַרְעָא וּלְמִסְיָפִי שְׂמִיָּא וְעַד סִיפִי
שְׂמִיָּא הֵהוּהּ כְּפִתְגָמָא רַבָּא הִדִּין אוּ הֶאֱשַׁתְמַע כְּוִתָּה

Rashi

לימים ראשונים. על ימים ראשונים:

ולמקצה השמים. וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה, זהו פשוטו. ומדרשו, מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים (חגיגה יב.), והוא השיעור עצמו אשר מקצה אל קצה: הנהיה כדבר הגדול הזה. ומהו הדבר הגדול, השמע עם וגו':

Did any people [ever] hear God's voice speaking from within the fire as you heard and survive?

הַשְׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּיִּי מִמַּלְל מְגוּ אֶשְׁתָּא כְּמָא
דִּי שְׂמַעְתָּ אֶת וַיִּתְקִים

32 כִּי שֶׁאֵל-נָא לְיָמִים רָאשׁוֹנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן-הַיּוֹם

אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים | אָדָם עַל-הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם

וְעַד-קֶצֶה הַשָּׁמַיִם הִנֵּהיָהּ כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוּ

הַנִּשְׁמָע כְּמָהוּ:

33 הַשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ

כְּאֲשֶׁר-שְׂמַעְתָּ אֶתָּה וַיִּחִי:

Or did any god ever miraculously come
and take for himself a nation from
within a nation through tests, with
signs and with wonders, and through
warfare, and with a strong hand and
with an extended arm, and with great
displays; entirely as Adonoy, your God,
did for you in Egypt as you watched?

או נסין די עבד יי לאתגלאה למפרק לה עם מגו עם
בנסין באתין ובמופתין ובקרבא ובידא תקיפא
ובדרעא מרמא ובחזון רבבין פכל די עבד לכוון יי
אלהכון במצרים לעיניך

34 או | הנסה ^{to test} אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי
במסת ^{a testing} באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה
ובזרוע נטויה ^{fear} ובמוראים גדלים פכל אשר-עשה לכם
יהוה אלהיכם במצרים לעיניך:

Rashi

הנסה אלהים. הכי עשה נסים שום אלוה לבא לקחת לו גוי וגוי, כל הה"ן הללו תמיהות הן, לכך נקודות הן בחט"ף פת"ח,
הנהיה, הנשמע, הנסה, השמע:
במסות. על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו, כגון התפאר עלי (שמות ח, ה), אם אוכל לעשות כן הרי זה נסיון:
באותות. בסימנין, להאמין שהוא שלוחו של מקום, כגון מה זה בידך (שם ד, ב):
ובמופתים. הם נפלאות, שהביא עליהם מכות מופלאות:
ובמלחמה. בים, שנאמר כי ה' נלחם להם (שם יד, כה):

You have been shown that you might
know that Adonoy, He is the God; there
is no [power] other than He.

את אתחזיתא למדע ארי יי הוא אלהים לית עוד פר
מנה

35 אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד
מלבדו:

Rashi

הראת. כתרגומו אתחזיתא, כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים, כך קרע את
התחתונים וראו שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הראת לדעת:

From the sky He made audible to you
His voice to teach you, and on the earth
He showed you His great fire, and you
heard His words form within the fire.

מִן שָׁמַיָא אֲשַׁמְעֶד יְת קַל מִימְרָה לְאַלְפוּתָד וְעַל
אַרְעָא אֲחֻזָּד יְת אֲשֵׁתָה רַבְתָּא וּפְתִגְמוּהִי שְׁמַעַת מִגּוֹ
אֲשֵׁתָא

Because He loved your forefathers, He
chose his descendants after him; and
He took you out before Him with His
great strength from Egypt.

וְחִלַּף אַרְי רַחִים יְת אֲבֹהֵתָד וְאַתְרֵעִי בְּבִנוּהִי בְּתִרוּהִי
וְאַפְקֹד בְּמִימְרָה בְּחִילָה רַבָּא מִמְצָרִים

36 מִן־הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעָךְ אֶת־קוֹלּוֹ לְיִסְרְךָ וְעַל־הָאָרֶץ
to chastise

הִרְאֶךָ אֶת־אֲשֹׁר הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שְׁמַעַת מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

37 וְתַחַת כִּי אָהֵב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזֶרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצֵאֲךָ

בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם:

Rashi

ותחת כי אהב. כל זה תחת אשר אהב:

ויוצאך בפניו. כאדם המנהיג בנו לפניו, שנאמר ויסע מלאך האלהים ההלך וגו' וילך מאחריהם (שם יד, יט), דבר אחר ויוציאך בפניו, בפני אבותיו, כמו שנאמר נגד אבותם עשה פלא (תהלים עח, יב), ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד, ויבחר בזרעו אחריו:

To expel nations greater and stronger
than you from before you; to bring you
in [and] to give you their land as
territory, like this day.

לְתַרְכָּא עַמִּמִּין רַבְרְבִין וְתַקִּיפִין מִנָּךְ מִן קִדְמָךְ
לְאַעְלוּתָךְ לְמַתְּנָן לָךְ יְת אַרְעֵהוֹן אַחְסָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין

38 לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצֻמִּים מִמֶּךָ מִפְּנֵיךָ לְהַבְיֹאֲךָ

לְתַת־לָךְ אֶת־אֲרָצָם נַחֲלָה כְּיוֹם הַזֶּה:

Rashi

ממך מפניך. סרסוהו ודרשהו, להוריש מפניך, גוים גדולים ועצומים ממך:

כיום הזה. כאשר אתה רואה היום:

You will know today, and will restore to
your perception that Adonoy is the God
in heaven above and on earth below;
there is no other.

וְתִדְעַ יוֹמָא דִּין וְתִתּוּב לְלִבְךָ אֲרִי יְיָ הוּא אֱלֹהָא
דְּשִׁכְנָתָהּ בְּשָׁמַיָא מְ לַעֲלָא וְשְׁלִיט עַל אַרְעָא מְלַרְע
לִית עוֹד

You will guard His statutes and His
commandments, which I am
commanding you today, so that you
have it good and your children after
you, and in order that you live long on
the land that Adonoy, your God, is
giving you for all time.

וְתִטֵּר יֵת קִימוּהִי וְיֵת פְּקוּדוּהִי דִּי אֲנָא מְפַקְדִּי יוֹמָא
דִּין דִּי יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ בְּתָרְךָ וּבְדִיל דְּתוֹרִיךָ יוֹמִין עַל
אַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָךְ כָּל יוֹמֵיָא

39 וְיִדְעַתְּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֶל־לִבְכֶּךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים

בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

40 וְשָׁמַרְתָּ אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם

אֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תֵּאָרִיךְ יָמֶיךָ

עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כָּל־הַיָּמִים: (פ)

שלישי

Then Moshe set aside three cities across
the Yardein, where the sun rises,

בְּכֵן יִפְרֹשׁ מֹשֶׁה תְּלַת קְרוֹיִן בְּעֵבְרָא דִּירְדֵּנָא מְדִנָּה
שְׁמִשָּׁא

41 אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָהּ ^{to divide}

שְׁמֶשׁ:

Rashi

אז יבדיל. נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילים, ואף על פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען, אמר משה, מצוה
שאפשר לקיימה, אקיימנה (מכות י.):

בעבר הירדן מזרחה שמש. באותו עבר שבמזרחו של ירדן:

מזרחה שמש. לפי שהוא דבוק נקודה רי"ש בחטף, מזרח של שמש, מקום זריחת השמש:

for a murderer to escape there, who has
murdered his neighbor without intent,
and he had not been his enemy
yesterday [or] the day before. He is to
flee to one of these cities to survive:

למעירוק תמן קטולא די יקטול ית חברה בלא מנדעי
והוא לא סגי לה מאתמלי ומדקמוהי ויערוק לחד מן
קרניא האליז ויתקנים

Betzer in the wilderness in the plains of
the Reuvenites, Romos in the Gil'od of
the Gaddites, and Golon in the Boshon
of the Menashians.

ית בצר במדברא בארעא מישרא לשבטא דראובן
וית ראמות בגלעד לשבטא דגד וית גולן במתנן
לשבטא דמנשה

And this is the Torah that Moshe set
before Bnei Yisroel.

ודא אורייתא די סדר משה קדם בני ישראל

These are the testimonies and the
statutes and the laws that Moshe
addressed to Bnei Yisroel when they
came out of Egypt.

אלין סהדותא וקימאי ודיניא די מליל משה עם בני
ישראל במפקהון ממצרים

42 לנס שמה רוצח אשר ירצח את-רעהו בבלי-דעת

the day
before
yesterday

והוא לא-שנא לו מתמול שלשום ונס אל-אחת

to live

מן-הערים האל וחי :

a
Reubenite
or
descendant... plain

43 את-בצר במדבר בארץ המישר לראובני

a
Menashshite
or...

ואת-ראמת בגלעד לגדי ואת-גולן בבשן למנשי :

44 וזאת התורה אשר-שם משה לפני בני ישראל:

Rashi

וזאת התורה. זו שהוא עתיד לסדר אחר פרשה זו:

45 אלה העדות והחקים והמשפטים אשר דבר משה

אל-בני ישראל בצאתם ממצרים:

Rashi

אלה העדות וגו' אשר דבר. הם הם אשר דבר בצאתם ממצרים, חזר ושנאה להם בערבות מואב:

Across the Yardein, in the valley facing
Beis Peor, in the land of Sichon, King of
the Emorites, who lived in Cheshbon,
whom Moshe and Bnei Yisrael smote
when they came out of Egypt.

בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא בְּחִילְתָּא לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְעָא
דְּסִיחֹן מֶלֶכָא דְאַמְרָאָה דִּי יִתְבּ בְּחֶשְׁבֹּן דִּי מְחָא
מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַפְקֵהוֹן מִמִּצְרַיִם

They inherited his land and the land of
Og, King of the Boshon—the two
Emorite kings who were across the
Yardein, where the sun rises.

וִירִיתוּ יֵת אֶרֶצָה וְיֵת אֶרֶעָא דְעוֹג מֶלֶכָא דְמִתְנֵן תְּרִין
מְלָכֵי אַמְרָאָה דִּי בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא מְדִנַּח שְׁמֵשָׁא

46 בְּעֶבְרָא הִירְדֹן בְּגִיָּא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְץ סִיחֹן מֶלֶךְ

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבֹּן אֲשֶׁר הָכָה מֹשֶׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם:

47 וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ וְאֶת־אַרְץ | עוֹג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן שְׁנֵי

מְלָכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבְרַת הִירְדֵּן מִזֶּרֶחַ שְׁמֶשׁ:

Rashi

אשר בעבר הירדן. שהוא במזרח, שהעבר השני היה במערב:

From Aroer, which is on the bank of
Wadi Arnon, up to Mount Sion which is
Chermon.

מִצְרַעַר דִּי עַל כִּיף נַחְלָא דְאַרְנוֹן וְעַד טוֹרָא דְשִׂיאוֹן
הוּא חֶרְמוֹן

48 מִצְרַעַר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְעַד־הָר שִׂיאוֹן הוּא

חֶרְמוֹן:

And the entire Arava across the Yardein
to the east, to Arava Lake, beneath the
slopes of the Pisgah.

וְכָל מִישְׁרָא עֲבָרָא דִּירְדְנָא לְמַדִּינְתָּא וְעַד יָמָא
דְּמִישְׁרָא תַּחוֹת מִשְׁפָּד מְרִמְתָּא

49 וְכָל־הָעֲרָבָה עֲבַר הִירְדֹן מִזֶּרֶחָהּ וְעַד יָם הָעֲרָבָה תַּחַת

slope

אֲשֶׁדֶת הַפִּסְגָּה: (פ)

רביעי

דברים 5

Moshe called all of Yisroel and said to them, "Hear, Yisroel, the statutes and the laws that I am relating in your presence today, for you are to study them and to be careful to fulfill them.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְתִי קִימִיָּא וְיִתְּ דִּינִיָּא דִּי אֲנָא מְמַלֵּל קְדָמִיכֹן יוֹמָא דִּין וְתִלְפוֹן יִתְהוֹן וְתִטְרוֹן לְמַעַבְדָּהוֹן

Adonoy, our God, made a covenant with us at Choreiv.

יִי אֱלֹהֵנָא גִזֵּר עִמָּנָא קִים בְּחָרִיב

Not [only] with our fathers did Adonoy make this covenant, but with us, we who are here today, all of us alive.

לֹא עִם אֲבֹהֵתְנָא גִזֵּר יִי יְתִי קִימִיָּא הָדָא אֱלֹהֵן עִמָּנָא אֲנַחְנָא אֵלִין הָכָא יוֹמָא דִּין בְּלָנָא קִימִין

Face to face Adonoy spoke with you at the mountain from within the fire.

מִמְלָל עִם מִמְלָל מְלִיל יִי עִמְכוֹן בְּטוֹרָא מְגוֹ אֲשַׁתָּא

1 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע

יִשְׂרָאֵל אֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר

בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם:

2 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחָרִיב:

3 לֹא אֶת-אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲנִינוּ

אֲנַחְנוּ אֵלֶּה כֻּלָּהּ הַיּוֹם כְּלָנוּ חַיִּים:

Rashi

לא את אבותינו. בלבד כרת ה' וגו', כי אתנו:

4 פָּנִים | בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

Rashi

פנים בפנים. אמר רבי ברכיה, כך אמר משה, אל תאמרו אני מטעה אתכם על לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר ללוקח, הרי המוכר עצמו מדבר עמכם:

I was standing between Adonoy and you at that time, to tell you Adonoy's word, because you were afraid of the fire and did not go up on the mountain, saying:

אָנָּכִי הָיִיתִי קֹאֵם בֵּין מִימְרָא דִּי וּבִינִיכֹן בְּעֵדְנָא הֵיא
לְחֻוָּא לְכוֹן יָת פִּתְגָמָא דִּי אֲרִי דְחִלְתֹּן מְקַדֵּם
אֲשָׁתָא וְלֹא סִלְקִתֹּן בְּטוֹרָא לְמִימְרָא

5 אָנָּכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לְהַגִּיד לָכֶם

אֶת־דְּבַר יְהוָה כִּי יִרְאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא־עֲלִיתֶם בְּהָר

לְאמֹר: (ס)

Rashi

לאמר. מוסב על דבר ה' עמכם בהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגו' ואנכי עומד בין ה' וביניכם:

"I am Adonoy, your God, Who took you out of the land of Egypt, the house of slavery.

אָנָּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ דִּי אֶפְקַדְתָּ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית
עֲבָדִיתָא

6 אָנָּכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

מִבֵּית עֲבָדִים:

You will not have any other gods in My Presence.

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּרַחֲמֵי

7 לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנַי:

Rashi

על פני. בכל מקום אשר אני שם, וזהו כל העולם. דבר אחר, כל זמן שאני קיים. עשרת הדברות כבר פרשתי:

Do not make for yourself a statue of any representation that is in the skies above or that is on the earth below, or that is in the water beneath the earth.

לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל | כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם |
מִמֶּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת
לָאָרֶץ:

8 לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל | כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם |

מִמֶּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת

לָאָרֶץ:

Do not bow to them, and do not serve
them, for I am Adonoy, your God,
jealous Almighty, Who reckons the sin
of parents for children and for the third
generation and for the fourth
generation of My enemies,

לֹא תִסְגֹּד לָהֶ֜ם וְלֹא תִפְלַחֲנֻן אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶ֑ךָ אֵל
קָנָ֤א מְסַעֵ֣ר חֹבִי אֲבֹהֶ֑ן עַל בְּנֵי מְרֹדִין עַל דֹּר תִּלְיָתִי
וְעַל דֹּר רְבִיעִי לְשֹׁנְאֵי כֹד מְשַׁלְּמִין בְּנִיָּא לְמַחֲטֵי בְּתֵר
אֲבֹהֵיהֶ֑ן

and performs kindness for thousands
[of generations] for those who love Me
and for those who guard My
commandments.

וְעִבַּד טִיבֹו לְאַלְפֵי דְרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי

Do not swear using the Name of
Adonoy, your God, in vain; for Adonoy
will not hold innocent whoever swears
by His Name in vain.

לֹא תִיַּמֵּי בְשֵׁמָא דְיְיָ אֱלֹהֶ֑ךָ לְמַגְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּי יְיָ יֵת
דִּי יַמֵּי בְשֵׁמָה לְשִׁקְרָא

Preserve the day of Shabbos to sanctify
it, as Adonoy, your God, commanded
you.

טַר יֵת יוֹמָא דְשַׁבָּתָא לְקִדְשׁוּתָהּ כְּמָא דִּי פִקְדֹּךָ יְיָ
אֱלֹהֶ֑ךָ

9 לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנִכִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֵל קָנָא ^{jealous} פֶּקֶד עֲוֹן אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־שְׂלִשִׁים

וְעַל־ ^a ^{descendant} ^{of the...} רְבִיעִים לְשֹׁנְאֵי:

10 וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאַלְפִים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי [מִצְוֹתַי:]

(ס)

11 לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא

יִנָּקֶה ^{to be clean} יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׁוֹא: (ס)

12 שְׁמֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ | יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ

Rashi

שמור. ובראשונות הוא אומר זכור, שניהם בדבור אחד ובתיבה אחת נאמרו, ובשמיעה אחת נשמעו (מכילתא בחדש פ"ז):

כאשר צוך. קודם מתן תורה במרה (שבת פז):

Six days will you work and perform all
your labor,

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְתַעֲשֶׂה כָּל עֲבֹדָתְךָ

but the seventh day, Shabbos for
Adonoy, your God, do not perform any
labor—you, your son and your
daughter, your male slave and your
female slave, your ox and your donkey
and all your animals, and the non-Jew
who dwells in your cities—in order that
your male slave will rest—and your
female slave—like you.

וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שְׁבֹתָא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ לָא תַעֲבֹד כָּל
עֲבִידָא אֶת וְבִרְךָ וְעֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ וְתוֹרְךָ וְחִמְרְךָ
וְכָל בְּעִירְךָ וְגִיּוֹרְךָ דִּי בְּקִרְוֹךָ בְּדִיל דִּי יְנוּחַ עֲבָדְךָ
וְאִמְתְּךָ כְּתוּךָ

Remember that you were a slave in the
land of Egypt, and Adonoy, your God,
took you out of there with a strong
hand and an extended arm. That is why
Adonoy, your God, commanded you to
celebrate the Shabbos day.

וְתִדְכַּר אֶרֶץ עֲבָדָא הוּיָתָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְאַפְקָךָ יי
אֱלֹהֶיךָ מִתַּמָּן בְּיָדָא תְּקִיפָא וּבְזַרְעָא מְרֻמָּא עַל כֵּן
פְּקָדְךָ יי אֱלֹהֶיךָ לְמַעַבְדָּא יָת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא

13 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתְּךָ:

14 וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לָא תַעֲשֶׂה

כָּל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ־וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ־וְאִמְתְּךָ וְשׁוֹרְךָ

וְחִמְרְךָ וְכָל־בְּהֶמְתְּךָ וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ

עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כְּמֹדֶךָ:

15 וְזָכַרְתָּ כִּי־עַבְדְּ הָיִיתָ | בְּאַרְץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזַרַע נְטוּיָה עַל־כֵּן צִוְּךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת: (ס)

וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדאך, שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו:

Honor your father and your mother in
the way Adonoy, your God,
commanded you; in order that you live
long and in order that you have it good
on the land that Adonoy, your God, is
giving you.

יִקְרַי יְתָ אֲבוֹיָ וְיְתָ אִמּוֹיָ כְּמָא דִּי פִקְדוֹן יִי אֱלֹהֵיךָ בְּדִיל
דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמֵיךָ וּבְדִיל דִּי־יֵטֵב לָךְ עַל אֶרְעָא דִּי אֱלֹהֵיךָ
יֵהֵב לָךְ

Rashi

כאשר צוך. אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה (סנהדרין נו:), שנאמר שם שם לו חק ומשפט (שמות טו, כה):

Do not murder. Do not commit
adultery. And do not kidnap. And do
not testify against your neighbor in
vain.

לֹא תִקְטֹל נֶפֶשׁ וְלֹא תִגְוֹף וְלֹא תִגְנוֹב (נִפְשָׁא) וְלֹא
תִסְהִיד בְּחִבְרֵךְ סִהְדוֹתָא דְשִׁקְרָא

Rashi

ולא תנאף. אין לשון ניאוף אלא באשת איש:

And do not covet your neighbor's wife.
And do not desire your neighbor's
house, his field, or his male slave or his
female slave, his ox or his donkey, or
anything else that belongs to your
neighbor."

וְלֹא תַחְמֹד אִמְתָּ חִבְרֵךְ וְלֹא תְרוּג בֵּית חִבְרֵךְ חֲקֵלָה
וְעִבְדָּה וְאִמְתָּה תוֹרָה וְחִמְרָה וְכָל דִּי לְחִבְרֵךְ

Rashi

16 כְּבֹד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לְמַעַן | יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ וְלְמַעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה

אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (ס)

17 לֹא תִרְצַח: (ס) וְלֹא תִנְאָף: (ס) וְלֹא תִגְנוֹב: (ס)

וְלֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ עַד שְׁוֹא: (ס)

18 וְלֹא תַחְמֹד אִשְׁתִּי רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאָוֶה ^{suited} בֵּית רֵעֶךָ

שְׂדֵהוּ וְעִבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ שׁוֹרׇוֹ וְחִמְרׇוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: (ס)

ולא תתאוה. לא תירוג, אף הוא לשון חמדה, כמו נחמד למראה (בראשית ב, ט), דמתרגמינן דמרגג למחזי:

חמישי

These words did Adonoy address to
your entire assemblage at the mountain
from within the fire, the cloud, and the
thick cloud—a voice great and without
cessation. He wrote them on two tablets
of stone, and He gave them to me.

ית פתגמא האלין מליל יי עם כל קהלכון בטורא
מגו אשתא עננא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבון
על תרין לוחי אבניא ויהבון לי

19 אַתְּ־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל־כָּל־קְהֵלְכֶם בְּהָר

מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֲנָן וְהָעֲרֶפֶל^{fog} קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף

וַיִּכְתְּבֵם עַל־שְׁנֵי לְחָת^{to the tablet} אֲבָנִים וַיִּתֵּנָם אֵלַי:

Rashi

ולא יסף. מתרגמינן ולא פסק, [לפי שמדת בשר ודם אינו יכול לדבר כל דבריו בנשימה אחת, וצריך להפסיק, ומדת הקב"ה אינו כן, לא היה פוסק, ומשלא היה פוסק לא היה מוסיף, כי קולו חזק וקיים לעולם. דבר אחר ולא יסף, ולא הוסיף להראות באותו פומבי:

When you heard the voice from within
the darkness, as the mountain burned
with fire, you approached me—all the
leaders of your tribes and your elders.

והוה כד שמעכון ית קלא מגו חשוכא וטורא בער
באשתא וקרבתון לותי כל רישי שבטיכון וסביכון

20 וַיְהִי כְשֶׁמַּעַכֶּם אֶת־הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ^{darkness} וְהָרַב בָּעַר

בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל־רָאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם:

You said, “Look! Adonoy, our God,
showed us His glory and His greatness,
and His voice we heard from within the
fire; today we saw that God can address
man and he will survive.

וְאִמְרָתוֹן הָאֵל אֲחֻזָּנָא יְיָ אֱלֹהֵנָא יְתִיב יְקָרָה וְיֵת רְבוּתָהּ
וְיֵת קֵל מִימְרָה שְׁמַעְנָא מְגוֹ אֲשֶׁתָּא יוֹמָא הַדִּין חֻזָּנָא
אַרִי יִמְלִל יְיָ עִם אֲנָשָׁא וְיִתְקִים

Now, why should we die when this
great fire will consume us? If we
continue to hear the voice of Adonoy,
our God, any longer we will die.

וּכְעַן לְמָא נְמוּת אַרִי תִיכְלֻנָּא אֲשֶׁתָּא רַבָּתָא הָדָא אִם
מוֹסְפִין אֲנַחְנָא לְשִׁמְעָא יְתִיב קֵל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵנָא עוֹד
וּמִיִּתִין אֲנַחְנָא

For who of all flesh has heard the voice
of the living God speaking from within
the fire like us, and survived?

אַרִי מִן כָּל בְּשָׂרָא דִּי שְׁמַע קֵל מִימְרָא דִּי קִימָא
מְמַלֵּל מְגוֹ אֲשֶׁתָּא כּוֹתָנָא וְאִתְקִים

Approach—yourself—and listen to
everything that Adonoy, our God, says;
and you will tell us everything that
Adonoy, our God, tells you and we will
accept and fulfill.

קָרַב אֶת וְשִׁמְעָא יְתִיב דִּי יִימַר יְיָ אֱלֹהֵנָא וְאֵת תְּמַלֵּל
עֲמָנָא יְתִיב דִּי מַלֵּל יְיָ אֱלֹהֵנָא עֲמָד וְנִקְבֵּל וְנַעֲבֵד

21 וְתֹאמְרוּ הֵן הִרְאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת־כְּבוֹדוֹ וְאֶת־גְּדֻלּוֹ
וְאֶת־ קָלוֹ ^{they} שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רֹאֵינוּ
roasted

כִּי־יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וְחִי:

22 וְעַתָּה לְמָה נְמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת

אִם־יִסְפִּים | אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעָא אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד
וּמִתְנוּ:

23 כִּי מִי כָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר
מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כָּמוֹנוּ וְחִי:

24 קָרַב אֶתָּה וְשִׁמְעָא אֶת כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֵת | תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֵלֶיךָ וְשִׁמְעְנוּ וְנַעֲשֵׂנוּ:

ואת תדבר אלינו. הַתְּשַׁתֵּם את כחי כנקבה, שנצטערת עליכם ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה, ולא ללמוד ממני:

Adonoy heard the intent of your words when you spoke to me; and Adonoy said to me, “ I have heard the intent of this people’s words that they spoke to you—everything they said is excellent.

וַשְׁמִיעַ קֶדֶם יי ית קל פִּתְגָּמֵיכֶן בְּמַלְלוֹתֵיכֶן עָמִי וְאָמַר
 יי לִי שְׁמִיעַ קֶדְמִי ית קל פִּתְגָּמֵי עַמָּא הָדִין דִּי מַלְלוּ
 עֲמָךְ אֲתַקִּינוּ כָּל דִּי מַלְלוּ

I wish they would retain their present attitude to fear Me and to preserve all My commandments always; so that they and their children benefit forever.

לִּי דִּי יְהִי לְבָא הָדִין לְהוֹן לְמַדְחַל קֶדְמִי וּלְמַטַּר ית
 כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמֵיָא בְּדִיל דִּי־טַב לְהוֹן וּלְבִנְיָהוֹן לְעֵלָם

Go say to them, ‘Return for yourselves to your tents.’

אַזְל אָמַר לְהוֹן תּוּבוּ לְכוּן לְמִשְׁכְּנֵיכֶן

You, however, remain here with Me, and I will tell you all the mitzvohs and the statutes and the laws that you will teach them; and they will fulfill [them] in the land that I am giving them to inherit.”

וְאַתָּה הָכָא קִים קֶדְמִי וְאַמְלִל עֲמָךְ ית כָּל תְּפַקְדָּתָא
 וְקִימָיָא וְדִינָיָא דִּי תַלְפָּנוּן וְיַעֲבֹדוּן בְּאַרְעָא דִּי אָנָּא יְהִיב
 לְהוֹן לְמִירְתָּהּ

25 וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר

יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ

אֵלַיךְ הִיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ:

26 מִי־יָתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וּלְשָׁמֶר

אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי כָּל־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וּלְבִנְיָהֶם

לְעֵלָם:

27 לָךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֹהֲלֵיכֶם:

28 וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עֲמָדִי וְאַדְבַּרְהָ אֵלַיךְ אֶת כָּל־הַמִּצְוָה

וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמַדֶּם וַעֲשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר

אֶנֶכִּי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ:

You will be careful to fulfill as Adonoy, your God, has commanded you; do not deviate right or left.

ותטרונו למעבד כמא די פקיד יי אלהכון יתכון לא
תסטון ימינא ושמאלא

Along the entire way that Adonoy, your God, commanded you, shall you go; in order that you live and enjoy good, and you live long in the land that you are inheriting.

בכל ארחא די פקיד יי אלהכון יתכון תהכון בדיל
דתיחון ויטב לכון ותורכון יומין בארעא די תירתון

This is the mitzvah, the statutes and the laws that Adonoy, your God, commanded to teach you to fulfill in the land that you are crossing over there to inherit.

ודא תפקדתא קימא ודינא די פקיד יי אלהכון
לא לפא יתכון למעבד בארעא די אתון עברין תמן
למירתה

29 ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם
לא תסרו ימין ושמאל:

30 בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכו
למען תחיו וטוב לכם והארבתם ימים בארץ אשר
תירשון:

דברים 6

1 וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה
אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם
עברים שמה לרשתה:

In order that you will fear Adonoy, your God, to preserve all His statutes and commandments that I am commanding you—you and your son and your grandson—all the days of your life, and in order that you live long.

בְּדִיל דְּתִדְחַל קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ לְמִטַּר יֵת כָּל קִימוֹהִי
וּפְקוּדוֹהִי דִּי אֲנָא מְפַקְדֵּךְ אֶת וּבְרָךְ וּבְרָךְ כָּל יוֹמֵי
חַיֶּיךָ וּבְדִיל דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמֶיךָ

You will heed, Yisroel, and you will be careful to fulfill, so that you will benefit and so that you will multiply exceedingly, as Adonoy, God of your forefathers, spoke about you—a land flowing milk and honey.

וּתְקַבֵּל יִשְׂרָאֵל וְתִטַּר לְמַעַבְדֵּי דִּי יֵיטֵב לָךְ וְדִי תִסְגִּין
לְחֻדָּא כְּמָא דִּי מְלִיל יי אֱלֹהֵי דְאַבְרָהָם לָךְ אֶרֶץ
עֲבֻדָּא חֵלֶב וְדָבָשׁ

2 לְמַעַן תִּירָא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו

וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶנָה אֹתָהּ וּבְנֶךָ וּבְנוֹ־בְנֶךָ כָּל יְמֵי

חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֶיךָ:

3 וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ וְאֲשֶׁר

תִּרְבֶּון מְאֹד כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ

זֶבֶת חֵלֶב וְדָבָשׁ: (פ)

שישי

Listen, Yisroel! Adonoy is our God,
Adonoy is one.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵנָּא יי חֵד

4 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד:

Rashi

ה' אלהינו ה' אחד. ה' שהוא אלהינו עתה, ולא אלהי האומות עובדי אלילים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר כי אז אֶהְיֶה
אֵל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקָרָא כָּלֶם בְּשֵׁם ה' (צפניה ג, ט), ונאמר ביום ההוא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד (זכריה יד, ט):

You are to love Adonoy, your God, with
all your heart, with all your soul, and
with all your possessions.

וְתִרְחַם יְתִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל נִכְסֶיךָ

5 וְאַהֲבָתְךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ

וּבְכָל-מְאֻדְךָ:

Rashi

ואהבת. עשה דבריו מאהבה, אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה, העושה אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו, מניחו והולך לו (ספרי לב):

בכל לבבך. בשני יצריך. דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לבך חלוק על המקום (ספרי שם):

ובכל נפשך. אפילו הוא נוטל את נפשך:

ובכל מאודך. בכל ממונך, יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו, לכך נאמר ובכל מאדך (ברכות סא:). דבר אחר ובכל מאדך,

בכל מדה ומדה שמודד לך, בין במדה טובה בין במדת פורענות, וכן בדוד הוא אומר, כֹּסֶם יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וגו' (תהלים קטז, יג)

צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וגו' (שם ג):

And these words that I command you
today shall be upon your heart.

וַיְהִיו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ:

לִבְךָ

Rashi

והיו הדברים. ומהו האהבה, והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו (ספרי לג):

אשר אנכי מצוך היום. לא יהיו בעיניך כְּדִיּוּטְגָמָא ישנה שאין אדם סוֹפְנָה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה (ספרי שם).

דִּיּוּטְגָמָא מצות המלך הבאה במכתב:

You are to teach them to your children
and you are to discuss them, when you
sit at home, and when you journey on
the road, and when you go to sleep, and
when you rise.

וְתִתְּנֵנִי לְבָנֶיךָ וְתִמְלֹל בְּהוֹן בְּמִתְבָּר בְּבֵיתְךָ וּבְמַדְבַּרְךָ

בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבְּךָ וּבְמִקְוֵיךָ

7 וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ

to repeat

בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

Rashi

ושננתם. לשון חדוד הוא, שיהיו מחודדים בפיו, שאם ישאלך אדם דבר, לא תהא צריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד (ספרי

לד. — קידושין ל:).

לבניך. אלו התלמידים, מצינו בכל מקום שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם (לקמן יד, א), ואומר בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בֵּית אֵל (מלכים ב, יג), וכן בחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים, שנאמר בְּנֵי עֲתָה אֵל תִּשְׁלֹו (דברי הימים ב, כט, יא), וכשם שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב, שנאמר אָבִי אָבִי רַקְבִּי יִשְׂרָאֵל וגו' (מלכים ב, יב):

ודברת במ. שלא יהא עיקר דבורך אלא במ, עֲשֵׂם עִיקָר ואל תַעֲשֵׂם טפל (ספרי לד):
ובשכבך. יכול אפילו שכב בחצי היום, תלמוד לומר ובקומך, יכול אפילו עמד בחצי הלילה, תלמוד לומר בשבתך בביתך
ובלכתך בדרך, דרך ארץ דברה תורה (ספרי שם), זמן שכיבה וזמן קימה:

You are to tie them as a sign on your
arm and they are to be totafos between
your eyes.

a fillet for
the
forehead

8 וְקִשְׂרֹתֶם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ:

וְתִקְטְרְנוּן לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶיךָ

Rashi

וקשרתם לאות על ירך. אלו תפילין שבזרוע:

והיו לטטפת בין עיניך. אלו תפילין שבראש, ועל שם מגין פרשיותיהם נקראו טטפת, טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים

(סנהדרין ד):

You are to write them on the doorposts
of your house, and on your gateposts.

doorpost
scroll

9 וְכָתַבְתֶּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: (ס)

וְתִקְתְּבִנוּן עַל מְזוֹזִין וְתִקְבְּעִנוּן בְּסִפֵּי בֵּיתְךָ וּבִתְרָעֶיךָ

Rashi

מזוזות ביתך. מזוזת כתיב, שאין צריך אלא אחת:

ובשעריך. לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עיירות (יומא יא.):

When Adonoy your God will have brought you to the land that He swore to your forefathers—to Avrohom, to Yitzchok, and to Yaakov—to give you: great and good cities that you did not build.

ויהי ארי יעלנך יי אלהך לארעא די קיים לאבדתך
לאברהם ליצחק וליעקב למתן לך קרוין רברבן וטבן
די לא בניתא

And houses full of all bounty that you did not fill, and hewn cisterns that you did not hew, vineyards and olive stands that you did not plant; and you will eat and be full.

ובתין מלן כל טוב די לא מלייתא וגבין פסילן די לא
פסלתא פרמין וזיתין די לא נצבתא ותיכול ותשבוע

Look out for yourself, lest you forget Adonoy, Who took you out of the land of Egypt, from the house of slavery.

אסתמר לך דילמא תנשי ית (דחלתא ד) יי די אפקך
מארעא דמצרים מבית עבדותא

Fear Adonoy, your God, and serve Him, and swear by His name.

ית יי אלהך תדחל וקדמוהי תפלח ובשמה תקים

10 והיה כי יביאך | יהוה אלהיך אלהארץ אשר נשבע

לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים
גדלות וטבת אשר לא-בנית:

11 ובתים מלאים כל-טוב אשר לא-מלאת וברת

הצובים אשר לא-חצבת פרמים וזיתים אשר
לא-נטעת ואכלת ושבעת:

to cut or
carve

Rashi

חצובים. לפי שהיו מקום טרשין וסלעים, נופל בו לשון חציבה:

12 השמר לך פן-תשכח את-יהוה אשר הוציאך מארץ

מצרים מבית עבדים:

Rashi

מבית עבדים. כתרגומו מבית עבדותא, ממקום שהייתם שם עבדים:

13 את-יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבוע:

Rashi

ובשמו תשבע. אם יש בך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע, שמתוך שאתה ירא את שמו תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו לא תשבע:

Do not follow other gods, from the gods of the peoples around you.

14 לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר

סְבִיבוֹתֵיכֶם:

לֹא תִהְיוּ כֹהֵן כְּתֹר טַעֲוֹת עַמִּמְיָא מְטַעֲוֹת עַמִּמְיָא דִּי
בְּסַחְרֵיכֹן

Rashi

מאלהי העמים אשר סביבותיכם. והוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם, הוצרך להזהיר עליהם ביותר:

For a jealous Almighty is Adonoy, your God, within you; lest there be aroused the anger of Adonoy, your God, against you and He destroy you from upon the surface of the land.

15 כִּי אֵל קַנָּא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ פֶּן־יִחַרְה

jealous

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ס)

אַרִי אֵל קַנָּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׂכֻנָּתָה בִּינְךָ דִּילְמָא יִתְקַף
רְגִזָּא דִּי אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְיִשְׁחַד מֵעַל אִפִּי אֶרְעָא

Do not test Adonoy, your God, as you tested at Massoh.

16 לֹא תִנְסֹו אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם

to test

בְּמִסָּה:

לֹא תִנְסִיוּ קֳדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֹן כְּמָא דִּי נִסְתִּון בְּנִסְיָא

Rashi

במסה. כשיצאו ממצרים שנסוהו במים, שנאמר ה' ב' בקרבנו (שמות יז, ז):

Carefully guard the commandments of Adonoy, your God, and His testimonies and His statutes that He commanded you.

17 שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעִדּוֹתָיו וְחֻקָּיו

אֲשֶׁר צִוָּךְ:

מִטְר תִּטְרוּן יֵת פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֵיכֹן וְסִדְּדוּתָה וְקִימוּתָה
דִּי פְקָדָךְ

Perform the upright and the good in
Adonoy's eyes, in order that you benefit
and arrive in, and inherit the good land
that Adonoy swore to your forefathers.

וְתַעֲבֹד דְּכָשֶׁר וְדִתְקַן קָדָם יְיָ בְּדִיל דְּיִיטֵב לָךְ וְתַעֲוֹל
וְתִירֵת יֵת אֶרְעָא טַבְתָּא דִּי קִיִּים יְיָ לְאַבְהָתְךָ

18 וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּבָאתָ

וְיָרַשְׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֶּיךָ:

Rashi

הישר והטוב. זו פשרה לפנים משורת הדין:

To smash all your enemies before you,
as Adonoy declared.

לְמַתְּבֵר יֵת כָּל בְּעָלֵי דְבָבְךָ מִקִּדְמָךְ כְּמָא דִּי מְלִיל יְיָ

19 אֶת־כָּל־אֹיְבֶיךָ מִפְּנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: (ס)

to push
away or
down

Rashi

כאשר דבר. והיכן דבר, וְהַמְתִּי אֶת כָּל הָעָם וְגו' (שמות כג, כז):

When your son asks you tomorrow,
saying, "What are the testimonies and
the statues and the laws that Adonoy,
our God, commanded you?"

אֲרִי יִשְׁאַלְכֶּךָ בֶּרֶךְ מֶחֱרָ לְמִימָר מָא סִהְדוּתָא וְקִימָא
וְדִינָא דִּי פְקִיד יְיָ אֱלֹהֵנָא יִתְכוֹן

20 כִּי־יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים

וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם:

Rashi

כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא אחר זמן:

You will tell your son, "We were slaves
to Pharaoh in Egypt, and Adonoy took
us out of Egypt with a strong hand.

וְתִימַר לְבֶרֶךְ עַבְדִּין הָוִינָא לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וְאַפְקִנָא יְיָ
מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה

21 וְאָמַרְתָּ לְבֶנְךָ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצֵאֵנוּ

יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה:

And Adonoy set signs and wonders
[that were] great and harmful, upon
Egypt, upon Pharaoh, and upon his
entire household as we watched.

וַיֵּהָב יְיָ אֶתִּין וּמוֹפְתִין רַב־רַבִּין וּבִישׁוֹן בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה
וּבְכָל אִנֶּשׁ בֵּיתָהּ לְעֵינֵינוּ

And us He took out of there, in order to
bring us into, and to give us the land He
swore to our forefathers.

וַיִּתְּנָא אִפְק מִתְמָן בְּדִיל לְאַעְלָא יִתְנָא לְמַתָּן לְנָא יְיָ
אַרְעָא דִּי קִיִּים לְאַבְהֶתְנָא

Adonoy commanded us to perform all
these statutes to [show that we] fear
Adonoy, our God; to benefit us for all
time, to keep us alive like this day.

וּפְקֻדָּנָא יְיָ לְמַעַבְדַּי יְיָ כָּל קִימָיָא הָאֵלִין לְמַדְחַל יְיָ יְיָ
אֱלֹהֵנָא לְטַב לְנָא כָּל יוֹמָיָא לְקִימוֹתָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין

And it will be to our credit if we are
careful to fulfill this entire mitzvah
before Adonoy, our God, as He
commanded us.

וְזָכוּתָא תְּהֵא לְנָא אַרִי נִטְר לְמַעַבְדַּי יְיָ כָּל תְּפֻקְדָּתָא
הָדָא קֳדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא כְּמָא דִּי פְקֻדָּנָא

22 וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים ^{wonder} גְּדֹלִים וְרָעִים | בְּמִצְרַיִם

בְּפָרְעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ:

23 וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הֵבִיא אֹתָנוּ לְתֶת לָנוּ

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּינוּ:

24 וַיְצַוֵּנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לִירְאָה

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ כְּהַיּוֹם

הַזֶּה:

25 וַצִּדְקָה תְּהִיָּה־לָנוּ כִּי־נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה

הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צֻוֵּנוּ: (ס)

שביעי

דברים 7

When Adonoy, your God, brings you into the land that you are coming there to inherit, He will cast out many nations from before you—the Chittites, the Girgashites and the Emorites, the Canaanites and the Perizzites, the Chivites and the Yevusites—seven nations more numerous and more powerful than you.

אֲרִי יַעֲלֹנֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דִּי אַתָּה עֹלֵל לְתַמָּן
לְמִירְתָּהּ וּיְתַרְךָ עַמִּמֵּין סְגִיאוֹן מִן קִדְמוֹ חֲתָאִי
וְגִרְגָּשָׁאִי וְאַמֹּרֵאִי וְכְנַעֲנָאִי וְפְרִזָּאִי וְחִוִּי וְיְבוּסָאִי
שִׁבְעָא עַמִּמֵּין סְגִיאוֹן וְתַקִּיפִין מְנֶךָ

1 כִּי יִבְיֹאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה

בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים מִפְּנֶיךָ

a Perizzite	a	Girgashite	Hittite
וְהַפְּרִזִּי	וְהַאֲמִרִי	וְהַגִּרְגָּשִׁי	הַחִתִּי
		Jebusite	Hivite
	שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים	וְהַיְבוּסִי	וְהַחִוִּי

מִמֶּנֶּךָ:

Rashi

ונשל. לשון השלכה והתזה, וכן ונשל הפְּרִזִּי (לקמן יט, ה):

Adonoy, your God, will defeat them before you, and you will smite them. You must surely annihilate them. Do not make a treaty with them, and do not favor them.

וּיִמְסְרֵנּוּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ קִדְמוֹ וְתַמְחֲנוּן גְּמָרָא תַּגְמַר יְתֵהוּן
לֹא תִגְזֹר לְהוֹן קָיָם וְלֹא תִרְחֹם עֲלֵיהוֹן

2 וְנָתַתָּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַחֲרֹם תַּחְרִים אֹתָם

לֹא-תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֵּם:

Rashi

ולא תחנם. לא תתן להם חן, אסור לו לאדם לומר כמה נאה כותי זה. דבר אחר, לא תתן להם חנייה בארץ (עבודה זרה כ.).

Do not marry them; do not give your daughter to his son, nor take his daughter for your son.

וְלֹא תִתְחַתֵּן בְּהוֹן בְּרִיתְךָ לֹא תִתֵּן לְבָרָה וּבְרִיתָהּ לֹא
תִסַּב לְבָרְךָ

For he will turn your son away from Me and they will serve other gods; and Adonoy's anger will be aroused against you and He will destroy you swiftly.

אֲרִי יִטְעֶנּוּ יֵת בְּרִיךְ מִבֵּתָר פִּלְחָנִי וַיִּפְלְחוּן לְטַעוֹת
עֲמֻמִּיָּא וַיִּתְקַף רִגְזָא דִּי בְכוֹן וַיִּשְׁצֹף בְּפָרִיעַ

3 וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּרִיתְךָ לֹא־תִתֵּן לְבָנְךָ וּבְתוֹ לֹא־תִקַּח
לְבָנְךָ:

4 כִּי־יִסִּיר אֶת־בְּנֶךָ מֵאַחֲרֵי וְעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה
אֶפְיֵהוּ בְּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מְהֵרָה:

Rashi

כי יסיר את בנך מאחרי. בנו של כותי כשישא את בתך, יסיר את בנך אשר תלד לו בתך מאחרי, למדנו שבן בתך הבא מן הכותי קרוי בנך, אבל בן בנך הבא מן הכותית, אינו קרוי בנך אלא בנה, שהרי לא נאמר על בתו, לא תקח כי תסיר את בנך מאחרי, אלא כי יסיר את בנך וגו' (קידושין סח:):

Rather, thus shall you do to them: raze their altars and smash their monuments, cut down their worship-trees and burn their statues in fire.

אֲרִי אִם כְּדִין תַּעֲבֹדוּן לְהוֹן אֲגוּרִיהוֹן תִּתְרַעוּ וְקִמַּתְהוֹן
תִּתְבָּרוּן וְאֲשִׁירִיהוֹן תִּקְוָצוּן וְצִלְמֵי טַעוֹתְהוֹן תִּוקְדוּן
בְּנוֹרָא

5 כִּי־אִם־כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֵיהֶם תִּתְּצוּ וּמִצְבֹּתָם
תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן
בָּאֵשׁ:

Rashi

מזבחתיהם. של בנין:
ומצבותם. אבן אחת:
ואשיריהם. אילנות שעובדין אותן (עבודה זרה מח:).
ופסיליהם. צלמים:

For you are a holy people to Adonoy,
your God; Adonoy, your God, chose
you to be for Him a treasured people
from all the peoples that are on the face
of the earth.

אֲרִי עִם קָדִישׁ אֶת קָדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּךָ אֶתְרָעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְמַהְיוֹי לָהּ לְעַם חֲבִיב מְכֹל עַמֵּמִיָּא דִּי עַל אֶפִי אֶרְעָא

Not because of the multitude your
population beyond all peoples did
Adonoy desire you and choose you; for
you are the least of all the peoples.

לֹא מְדַסְגִּיָּאִין אֶתוֹן מְכֹל עַמֵּמִיָּא צָבִי יְיָ בְּכוֹן וְאֶתְרָעִי
בְּכוֹן אֲרִי אֶתוֹן זַעְרִין מְכֹל עַמֵּמִיָּא

6 כִּי עִם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר | יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לְהִיְוֹת לוֹ לְעַם ^{virtue} סִגְלָה מְכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר

עַל-פָּנָי הָאֲדָמָה: (ס)

7 לֹא מִרְבֹּכֶם מִכְּלִי-הָעַמִּים חֲשֵׁק ^{to cling} יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר

בְּכֶם כִּי־אַתֶּם הַמְעַט מִכְּלִי-הָעַמִּים:

Rashi

לא מרבכם. כפשוטו. ומדרשו, לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה, לפיכך חשקתי בכם (חולין פט):
כי אתם המעט. הממעטין עצמכם, כגון אברהם שאמר ואֲנֹכִי עֹפֵר וְאַפֵּר (בראשית יח, כז), וכגון משה ואהרן שאמרו וְנִחַנּוּ מִהּ
(שמות טז, ז), לא כנבוכדנצר שאמר אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן (ישעיה יד, יד), וסנחריב שאמר מִי בָּכָל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת (שם לו, כ), וחירם
שאמר אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי (יחזקאל כח, ב):
כי אתם המעט. הרי כי משמש בלשון דהא:

Rather, out of Adonoy's love for you
and out of His keeping the oath that He
swore to your forefathers did Adonoy
take you out with a strong hand, and
did He redeem you from the house of
slavery, from the hand of Pharaoh, king
of Egypt.

אֲרִי מְדַרְחָם יְיָ יִתְכוֹן וּמִדְנִטָּר יֵת קִימָא דִּי קִיִּים
לְאַבְהֶתְכוֹן אֶפִּיק יְיָ יִתְכוֹן בִּידָא תְּקִיפָא וּפְרָקָךְ מִבֵּית
עַבְדוּתָא מִידָא דְּפִרְעָה מִלְּךְא דְּמִצְרַיִם

8 כִּי מֵאַהֲבַת יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמְרוֹ אֶת-הַשְּׁבָעָה ^{oath} אֲשֶׁר

נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּיכֶם הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם בְּיָד חֲזָקָה וּפִדְדוֹךְ

מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פִּרְעָה מִלְּךְ-מִצְרַיִם:

Rashi

כי מאהבת ה'. הרי כי משמש בלשון אלא, לא מרובכם חשק ה' בכם אלא מאהבת ה' אתכם:
ומשמרו את השבועה. מחמת שמרו את השבועה:

You will know that Adonoy, your God,
is the God, the trusted Almighty, who
keeps the covenant and the kindness
for those who love Him and for those
who keep His commandments, for a
thousand generations.

9 וַיֵּדְעֶתָ כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנָּאִמֹן

שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאַהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתוֹ [מִצְוֹתָיו]

לְאַלְפֵי דוֹר:

וַתֵּדַע אַרְיִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהִים אֱלֹהֵי מְהִימָנָא נָטַר
קִימָא וְחֶסֶדָא לְרַחֲמוֹהִי וּלְנָטְרֵי פְקוּדוֹהִי לְאַלְפֵי דְרִין

Rashi

לאלף דור. ולהלן הוא אומר לְאַלְפִים (לעיל ה, י), כאן שהוא סמוך אצל לשומרי מצותיו העושין מיראה, הוא אומר לאלף,
ולהלן שהוא סמוך אצל לאוהביו העושין מאהבה, ששכרם יותר גדול, הוא אומר לאלפים (סוטה לא):
לאוהביו. אלו העושין מאהבה:
ולשומרי מצותיו. אלו העושין מיראה:

And He pays His enemy to his face to
destroy him. He does not delay for His
enemy—to his face does He pay him.

10 וּמִשְׁלָם לְשֹׁנְאָיו אֶל־פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵז לְשֹׁנְאָו

אֶל־פָּנָיו יִשְׁלַם־לוֹ:

וּמִשְׁלָם לְסִנְאוֹהִי טָבֵן דִּי אֲנוּן עֲבָדִין קְדָמוֹהִי בְּחִייהוֹן
לְאוֹבְדִיהוֹן לֹא מֵאַחַר עֵבֶד טָב לְסִנְאוֹהִי טָבֵן דִּי אֲנוּן
עֲבָדִין קְדָמוֹהִי בְּחִייהוֹן מִשְׁלָם לְהוֹן

Rashi

ומשלם לשנאיו אל פניו. בחייו משלם לו גמולו הטוב, כדי להאבידו מן העולם הבא:

You are to guard the commandments
and the statutes and the laws that I am
commanding you today, to fulfill.

11 וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם: (פ)

וְתִטַּר יֵת תְּפַקְדָּתָא וְיֵת קִימָא וְיֵת דִּינָא דִּי אֲנָא
מְפַקְדָךְ יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדָּהוֹן

Rashi

Isaiah 40:1-26

הפטרה — ישעיהו

הפטרה

Comfort ye, comfort ye My people, saith
your God.

Bid Jerusalem take heart, and proclaim
unto her, that her time of service is
accomplished, that her guilt is paid off;
that she hath received of the LORD'S
hand double for all her sins.

Hark! one calleth: 'Clear ye in the
wilderness the way of the LORD, make
plain in the desert a highway for our
God.

Every valley shall be lifted up, and
every mountain and hill shall be made
low; and the rugged shall be made level,
and the rough places a plain;

And the glory of the LORD shall be
revealed, and all flesh shall see it
together; for the mouth of the LORD
hath spoken it.'

Hark! one saith: 'Proclaim!' And he
saith: 'What shall I proclaim?' 'All flesh
is grass, And all the goodness thereof
is as the flower of the field;

1 נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם:

2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֹאָה צָבָאָה

a duplicate

כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לִקְחָהּ מִיַּד יְהוָה כַּפָּלִים

בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ: (ס)

3 קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פָּנוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֵרְבָהּ

highway

מַסְלָה לַאֱלֹהֵינוּ:

4 כָּל־גֵּיא יִנָּשָׂא וְכָל־הָר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב

a mountain

ridge

plain

לְמִישׁוֹר וְהָרְקָסִים לְבִקְעָה:

5 וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה

דִּבֶּר: (ס)

grass

6 קוֹל אֹמֵר קָרָא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָל־הַבְּשָׂר הָצִיר

properly

וְכָל־חֲסֵדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה:

The grass withereth, the flower fadeth;
Because the breath of the LORD
bloweth upon it— Surely the people is
grass.

The grass withereth, the flower fadeth;
But the word of our God shall stand for
ever.'

O thou that tellest good tidings to Zion,
Get thee up into the high mountain; O
thou that tellest good tidings to
Jerusalem, Lift up thy voice with
strength; Lift it up, be not afraid; Say
unto the cities of Judah: 'Behold your
God! '

Behold, the Lord GOD will come as a
Mighty One, And His arm will rule for
Him; Behold, His reward is with Him,
And His recompense before Him.

Even as a shepherd that feedeth his
flock, That gathereth the lambs in his
arm, And carrieth them in his bosom,
And gently leadeth those that give suck.

Who hath measured the waters in the
hollow of his hand, And meted out
heaven with the span, And
comprehended the dust of the earth in a
measure, And weighed the mountains
in scales, And the hills in a balance?

7 יִבֹּשׁ חֲצִיר נִבֵּל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ
indeed
אָכֵן חֲצִיר הָעָם:

8 יִבֹּשׁ חֲצִיר נִבֵּל צִיץ וּדְבַר־אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: (ס)

9 עַל הַר־גִּבְהָהּ עָלִי־לָךְ מִבְּשָׁרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בְּכַחַּ קוֹלְךָ
מִבְּשָׁרְתָּ יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירְאִי אִמְרִי לְעָרֵי יְהוּדָה
הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם:

10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוָה בְּחֻזֵּק יָבוֹא וְזָרְעוּ מְשָׁלָה לּוֹ הִנֵּה
deed
שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפְעָלָתוֹ לִפְנָיו:

11 כְּרֹעֶה עֲדָרוֹ יִרְעֶה בְּזִרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא
a lamb
properly
עֲלֹת יִנְהַל: (ס)

12 מִי־ מִדָּד בְּשָׁעֵלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת
the spread of the fingers
handful
properly
תִּכְּנֹן וְכָל בְּשָׁלֹשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשִׁקְלָהּ
third
to balance
a pair of scales
a balance
בַּפֶּלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאזְנַיִם:

Who hath meted out the spirit of the
LORD? Or who was His counsellor that
he might instruct Him?

With whom took He counsel, and who
instructed Him, And taught Him in the
path of right, And taught Him
knowledge, And made Him to know
the way of discernment?

Behold, the nations are as a drop of a
bucket, And are counted as the small
dust of the balance; Behold the isles are
as a mote in weight.

And Lebanon is not sufficient fuel, Nor
the beasts thereof sufficient for burnt-
offerings.

All the nations are as nothing before
Him; They are accounted by Him as
things of nought, and vanity.

To whom then will ye liken God? Or
what likeness will ye compare unto
Him?

The image perchance, which the
craftsman hath melted, And the
goldsmith spread over with gold, The
silversmith casting silver chains?

A holm-oak is set apart, He chooseth a
tree that will not rot; He seeketh unto
him a cunning craftsman To set up an
image, that shall not be moved.

13 מִי־תֵכֵן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעָנוּ:

14 אֶת־מִי נֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בָּאָרֶחַ מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ

intelligence
לְעֵת וְדָרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעָנוּ:

15 הֵן גּוֹיִם כְּמֶר מִדְּלִי וּכְשֶׁחַק מֵאֲזָנִים נִחְשְׁבוּ הֵן

bucket
to lift crushed
אֵיִם כִּדְק יָטוּל :

16 וַלְבָנוֹן אֵין דִּי בַעַר וְחִיתוֹ אֵין דִּי עוֹלָה: (ס)

17 כָּל־הַגּוֹיִם כְּאֵין נִגְדּוֹ מֵאָפֶס וְתֵהוּ נִחְשְׁבוּ־לֹ:

18 וְאֶל־מִי תִדְמִיּוֹן אֵל וּמַה־דְּמוּת תַּעֲרֹכוּ לֹ:

19 הַפֶּסֶל נִסַּךְ חָרָשׁ וְצֹרֶף בִּזְהָב יִרְקַעֲנוּ

to pound the earth to fuse
something fastened
וְרִתְקוֹת כֶּסֶף צוּרָף:

20 הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־ יִרְקַב יְבַחֵר חָרָשׁ חֲכָם

to decay properly
to waver
בְּקִשְׁלֹו לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט :

Know ye not? hear ye not? Hath it not
been told you from the beginning? Have
ye not understood the foundations of
the earth?

It is He that sitteth above the circle of
the earth, And the inhabitants thereof
are as grasshoppers; That stretcheth out
the heavens as a curtain, And spreadeth
them out as a tent to dwell in;

That bringeth princes to nothing; He
maketh the judges of the earth as a
thing of nought.

Scarce are they planted, Scarce are they
sown, Scarce hath their stock taken root
in the earth; When He bloweth upon
them, they wither, And the whirlwind
taketh them away as stubble.

To whom then will ye liken Me, that I
should be equal? Saith the Holy One.

Lift up your eyes on high, And see: who
hath created these? He that bringeth out
their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His
might, and for that He is strong in
power, Not one faileth.

21 הָלוֹא תִדְעוּ הָלוֹא תִשְׁמְעוּ הָלוֹא הִגֵּד מֵרֵאשִׁית לָכֶם
a
foundation
הָלוֹא הִבִּינְתֶּם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ:

22 הַיֹּשֵׁב עַל-חֹג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוֹטָה
a locust a circle
to stretch out something crumbling
כַּדֹּק שָׁמַיִם וַיִּמְתְּחֶם כָּאֵהָל לְשֹׁבֵת:

23 הַנוֹתֵן רוֹזְנִים לְאֵין שְׁפָטִי אֶרֶץ כִּתְּהוּ עֲשֵׂה:
probably to be heavy

24 אֵף בַּל-נִטְעוּ אֵף בַּל-זָרְעוּ אֵף בַּל-שָׂרַשׁ בָּאָרֶץ
to root
a hurricane to breeze trunk
גִּזְעָם וְגַם-נִשָּׁף בָּהֶם וַיִּבְשּׁוּ וַסַּעֲרָה
straw
כִּקֵּשׁ תִּשְׂאָם: (ס)

25 וְאֶל-מִי תִדְמִינִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמֶר קְדוֹשׁ:
properly

26 שְׂאוּ-מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצִיא

בַּמִּסְפָּר צְבָאָם לְכֹלֵם בְּשֵׁם יְקֻיָּא מֶלֶךְ אוֹנִים

וְאִמְיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נַעֲדָר: (ס)
brave